

„A semmi ágán...”

Válogatás József Attila verseiből

A verseket elmondja Korhecz Imola előadóművész

Közreműködik Érdi Tamás zongoraművész

Korhecz Imola délvidéki származású előadóművész kislány korában hódította meg a versszínpadokat határon innen és túl. A versmondást tízévesen a szabadkai *Életjel* irodalmi előújság Csáth Géza Művészetbaráti Körében kezdte Horváth Emma irányításával. A népszerű televíziós tehetségkutató vetélkedő, a *Ki mit tud?* különdíjasa volt 1993-ban és 1996-ban. 1992-ben a mesemondók Magyar Televízió által szervezett találkozójának a legjobbjai között szerepelt. 1995-ben megnyerte a szerbiai köztársasági versmondó versenyt és számos országos versmondó találkozót (József Attila, Költészet Élő, Regösök Húrján, Anyám Fekete Rózsa, Csengey Dénes). 1996 óta Radnóti-díjas versmondó. 2001-ben szerzett diplomát a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Számos előadóestje mellett interaktív zenés irodalmi gyermekműsorokat ad elő.

Érdi Tamással 2005-ben készítették el József Attila verseiből „*A semmi ágán...*” címmel első közös előadóestjüket, amellyel óriási sikerrel szerepeltek Magyarországon, a Vajdaságban és Norvégiában. 2008 januárjában a Művészetek Palotájában, a Gondolkodó Koncertek keretében mutakoztak be.

Érdi Tamás 1979-ben született, s egy hibás inkubátorkezelés következtében elveszítette látását. Zenei érdeklődésére hamar felfigyeltek, s tanárai, Becht Erika és Kollár Zsuzsa – a mai napig – egy speciális módszer segítségével tesszük láthatóvá számára a kottát. Nyolcévesen a pesti Vigadóban lépett fel először, 15 éves volt, amikor nagy sikert aratott a Budapesti Tavaszi Fesztiválon. Felvették a Bécsi Zeneakadémiára, ahol Joó Imola tanította, majd a Torontói Királyi Konzervatórium ösztöndíjasaként, Leon Fleischer tanítványaként szerzett művészdipломát. Rendszeresen koncertezik a világ különböző országaiban. Schubert-lemeze Gundel-díjat kapott. 2008-ban Junior Prima díjjal tüntették ki. A közelmúltban elhunyt neves írónő, Szabó Magda úgy fogalmazott, hogy „ő csak írni tud, de Tamás ujjaiával az Isten üzen”.

A lemezen elhangzik Bartók Béla *Improvizációk magyar parasztdalokra (I–VIII.)* Op. 20. BB 83 című műve, melyben a szerző Tolna, Zala, Szerém, Csík, Udvarhely és Szilágy megyékben gyűjtött dallamokat dolgozott fel.

„A SEMMI ÁGÁN...”
Bartók Béla és József Attila
Korhecz Imola és Érdi Tamás előadóestjéről

„Legboldogabbnak akkor láttam Attilát, amikor elküldtük Bartók Bélához egy cikkért, amit a gépi muzsikáról ígért nekünk” – emlékezett vissza Fejtő Ferenc egyszer József Attilára. „Amikor visszajött, látszott rajta, hogy valamit mondani készül, kérdeztem: »Mi van veled Attila? Minek örülsz?« Erre ő: »Képzeld, Bartók Béla azt mondta nekem, hogy én az vagyok a magyar költészetben, ami ő a muzsikában. Ennél szebb és nagyobb dicséretet nem hallhattam volna.«”

Illik József Attila kérlelhetetlen, egyszerű soraihoz Bartók darabos, a klasszikus összhangzattan határain át-átlépő muzsikája. Mindketten mélyet merítettek a magyar népi kultúra hagyományából, és mindkettejük művészetéből a kortárs idegensége, magányossága és számkivetettsége csendül ki. Mindketten hatalmas, végleges összegzésre készültek, ahogy József Attila a mindenséget vágyta versbe venni, úgy Bartók zenei mondata is világunkat készült összefoglalni.

József Attila útmutató volt, kérlelhetetlensége, tömörsége nélkül elképzelhetetlen az új utakat kereső magyar költészet, Bartók Béla muzsikája

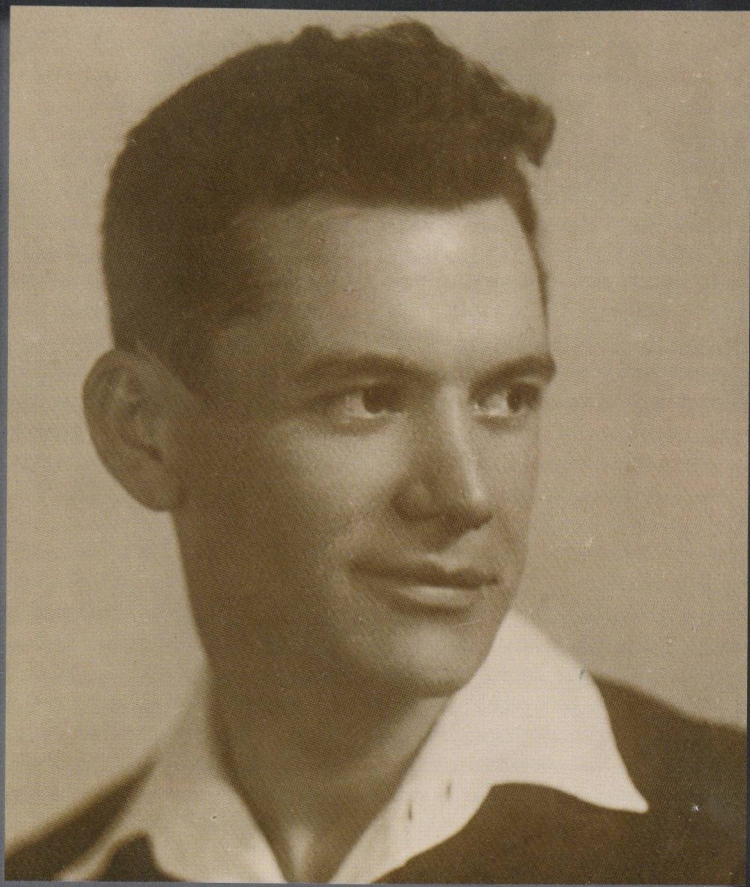
pedig a világ zeneszerzőinek metronómjává vált – nevét világszerte áhítattal ejtik ki a zeneértők.

József Attila élete végül egy homokos lapályra vitt, ahonnan csattogó kerek zaja kísért a végtelenbe, Bartók Béla élete utolsó éveiben számkivetetten, szegényen kereste helyét egy amerikai metropolis rengetegében.

Kettejük rokonsága akkor érzékelhető igazán, ha Bartók diszharmonikus harmóniája mellett József Attila sorai ütemezik a magányos lélek lépteit a boldogság, a megértés, a szeretet ritkán lakott földje felé. Testvérek ők a művészetben...

Korhecz Imola és Érdi Tamás előadóestje az elvesztett harmónia zenébe és versbe foglalt megörökítése József Attila verseiben és Bartók zenéjében. Korhecz Imola Radnóti-díjas előadóművész, kislány korában hódította meg a magyar versszínpadokat határon innen és túl. Érdi Tamás nem látó zongoraművész. Őt a hangok és a zene vezetik a világban. Segítségével József Attila versei új „hangszerelést” kapnak, a szöveg-dallam szimfóniává válik.

Podhorányi Zsolt

1.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
parasztdalokra** Op. 20. BB 83
I. Molto moderato

2.

[Tenyerembe tettem...]

Tenyerembe tettem a lelkem:
Nézd meg, milyen szép százlátó üveg!
De Ő gyémántokat szedett elő,
Mert Ő az embert sose érti meg.

1924. július 17.

Kopogtatás nélkül

Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz
[hozzám,
de gondold jól meg,
szalmazsákomra fektetlek, porral sóhajt
[a zizegő szalma.

A kancsóba friss vizet hozok be néked,
cipődet, mielőtt elmegy, letörlöm,
itt nem zavar bennünket senki,
görnyedvén ruhánkat nyugodtan foltozhatod.

Nagy csönd a csönd, néked is szólok,
ha fáradt vagy, egyetlen székemre leültetlek,
melegben levehetsz nyakkendő, gallért,
ha éhes vagy, tiszta papírt kapsz táányérul,
[amikor akad más is,
hanem akkor hagyj nékem is, én is örökké
[éhes vagyok.

Ha megszeretlek, kopogtatás nélkül bejöhetsz
[hozzám,
de gondold jól meg,
bántana, ha azután sokáig elkerülnél.

1926. április

Tedd a kezed

Tedd a kezed
homlokomra,
mintha kezed
kezem volna.

Úgy őrizz, mint
ki gyilkolna,
mintha éltem
élted volna.

Úgy szeress, mint
ha jó volna,
mintha szívem
szíved volna.

1928. május-június

[Az én szívem...]

Az én szívem sokat csatangolt,
de most már okul és tanul.
Aki halandó, csak halandót
szerethet halhatatlanúl.

József Attila (József Attila, hidd el...)

József Attila, hidd el, hogy nagyon szeretlek,
ezt még anyámtól örököltem, áldott jó asz-
szony volt, látod, a világra hozott
Az életet hiába hasonlítjuk cipőhöz vagy vegy-
tisztító intézethez, mégiscsak másért örü-
lünk neki

Naponta háromszor megváltják a világot, de
nem tudnak gyufát se gyujtani, ha így megy
tovább, nem törődöm velük

Jó volna jegyet szerezni és elutazni Önma-
gunkhoz, hogy bennetek lakik, az bizonyos
Minden reggel hideg vízben fürdetem gondo-
lataimat, így lesznek frissek és épek

A gyémántból jó, meleg dalok nőnek, ha elül-
tetjük a szívünk alá

Akadnak olyanok, akik lovon, autón és repü-
lőgépen is gyalog vannak, én a pacsirták
hajnali énekében heverészek, mégis túlju-
tottam a szakadékon

Igazi lelkünket, akárcsak az ünneplő ruhákat
gondosan őrizzük meg, hogy tiszta legyen
majd az ünnepekre.

1924 ősze

3.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
paraszt dalokra** Op. 20. BB 83
II. Molto capriccioso

4.

Harmatocska

Guggolva ringadoz
a málnatő, meleg
karján buggyos, zsiros
papiros szendereg.

Lágy a táj, gyöngy az est;
tömött, fonott falomb.
Hegyek párája rezg
a halmokon s dalom.

Hát dolgoztam hiven,
zümögve, mint a rét.
Milyen könnyű a menny!
A műhely már sötét.

Fáradt meg együgyű,
vagy tán csak jó vagyok
s reszketek, mint a fű
és mint a csillagok.

1929. augusztus

Én nem tudom...

Én nem tudom, mi fenyeget
az estek csipkés árnyain;
mint romló halról a legyek,
szétszállnak tőle álmaim.
Én nem tudom, mily dajkahang
cseng a szívembe csendesen:
nyugodj, hiszen csak este van
s mitől is félnél, kedvesem?

5.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
paraszt dalokra** Op. 20. BB 83
III. Lento rubato

6.

Altató

Lehunytja kék szemét az ég,
lehunytja sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét –
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
velealszik a zümmögés –
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
– s míg szendereg a robogás –
álmában csönget egy picit –
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
máma már nem hasad tovább –
aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a lapda, meg a sip,
az erdő, a kirándulás,
a jó cukor is aluszik –
aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveg
golyót, megkapod, óriás
leszel, csak hunyd le kis szemed, –
aludj el szépen, kis Balázs.

Tüzoltó leszel s katona!
Vadakat terelő juhász!
Látod, elalszik anyuka.
Aludj el szépen, kis Balázs.

1935. február 2.

Medáliák („Elefánt voltam, jámbor és szegény...”)

I.

Elefánt voltam, jámbor és szegény,
hűvös és bölcs vizeket ittam én,
a dombon álltam s ormányommal ott
megsímogattam a holdat, a napot,

és fölnyujtottam ajkukhoz a fát,
a zöld cincért, a kígyót, a kovát, –
most lelkem: ember – mennyem odavan,
szörnyű fülekkel legyezem magam –

1934–1935 [?]

[Indiában, hol éjjel a vadak...]

Indiában, hol éjjel a vadak
zöld szeme cikkan át a dzsungelen, –
mikor dédapa is kicsi volt még,
élt egy nagy fejedelem.

Parancsot adott, büszkét, szigorút:
„Fogjon mindenki szerszámot! Oda,
hol a lombzenére táncot lejt a hold,
épüljön hétszáz ékes palota!”
Hétszáz ékes palota közé
kincstárat vasból rakatott
s a napot akarta ráveretni,
mint óriás, tüzes lakatot.

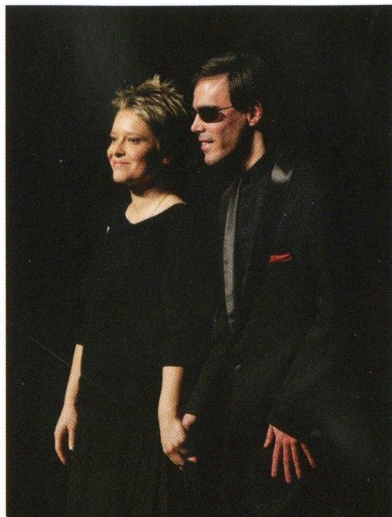
Hiába szörnyedt el a nép
s kérlelték vének és papok:
„Ami égi, ne hozd a földre!”
A kapu pántja kérte a napot.

Feszült létra a felhő szélihez.
Megbillent az; a létra leszakadt.
Fogtak sasokat könnyű szekérbe.
A hámot szétszedték dalos madarak.

S míg sürgött irtózva, serénykedett
a dolgos népek megdöbbsent zöme,
kisült a vetés, kigyult a város;
kicsordult a nap lángos özöne.

Mint a zuhatag, hullt alá a tűz.
Állva száradt el a fejedelem.
S a hétszáz palota helyét elfoglalta
az őserdő egy hűvös éjjelen.

1934–1935 [?]

**Medáliák („Ragyog a zöld gyík,
sorsom keresi...”)**

6.

Ragyog a zöld gyík, sorsom keresi,
zörget a búza: magvát kiveti,
rámnéz a tó, ha belé kő esett
s a sírók sóhajtottá fellegek,

a háborúkkal hívott hajnalok,
ugró napok és rezgő csillagok
körülkóvályogják nyugodt fejem –
világizzása hőmérsékletem – –

1927–1928

[Örökkön háborog a tenger...]

Örökkön háborog a tenger
örökkön zúgnak aombok
örökkön fájdalmas az ember
örökkön kicsik a dolgok.

1927. június

Reménytelenül

Lassan, tűnődve

Az ember végül homokos,
szomorú, vizes síkra ér,
szétnéz merengve és okos
fejével biccent, nem remél.

Én is így próbálok csalás
nélkül szétnézni könnyedén.
Ezüstös fejszesuhanás
játszik a nyárfa levelén.

A semmi ágán ül szivem,
kis teste hangtalan vacog,
köréje gyűlnek szeliden
s nézik, nézik a csillagok.

1933. március

7.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
parasztdalokra** Op. 20. BB 83
IV. Allegretto scherzando

[Csak az olvassa...]

Csak az olvassa versemet,
 ki ismer engem és szeret,
 mivel a semmiben hajóz
 s hogy mi lesz, tudja, mint a jó,

mert álmaiban megjelent
 emberi formában a csend
 s szívében néha elidőz
 a tigris meg a szelid őz.

1937. június eleje

[Szállj költemény...]

Szállj költemény, szólj költemény
 mindenkihez külön-külön,
 hogy élünk ám és van remény, –
 van idő, csipjük csak fölön.

Nyugtasd a gazdagok riadt
 kis lelkét – lesz majd kegyelem.
 Forrást kutat, nem vért itat
 a szabadság s a szerelem.

Szólítsd, mint méla borjuszáj
 a szorgalmas szegényeket –
 rágd a szívükbe – nem muszáj
 hősnek lenni, ha nem lehet.

1937. március eleje

[Amikor verset ír az ember...]

Amikor verset ír az ember,
 mindíg más volna jó,
 a szárazföld helyett a tenger,
 kocsii helyett hajó.

Amikor verset ír az ember
 nem írni volna jó,

Ars poetica

Költő vagyok – mit érdekelne
 engem a költészet maga?
 Nem volna szép, ha égre kelne
 az éji folyó csillaga.

Az idő lassan elszivárog,
 nem lógok a mesék tején,
 hörpintek valódi világot,
 habzó éggel a tetején.

Szép a forrás – fürödni abban!
A nyugalom, a remegés
egymást öleli s kél a habban
kecsesen okos csevegés.

Más költők – mi gondom ezekkel?
Mocskolván magukat szegígy,
koholt képekkel és szeszekkel
míméljen mámort mindegyik.

Én túllépek e mai kocsmán,
az értelemig és tovább!
Szabad ésszel nem adom ocsmány
módon a szolgáló ostobát.

Ehess, ihass, ölelhess, alhass!
A mindenséggel mérd magad!
Sziszegve se szolgálók aljas,
nyomorító hatalmakat.

Nincs alku – én hadd legyek boldog!
Másként akárki meggyaláz
s megjelölnek pirosló foltok,
elissza nedveim a láz.

Én nem fogom be pörös számat.
A tudásnak teszek panaszt.

Rám tekint, pártfogón, e század:
rám gondol, szántván, a paraszt;

engem sejdít a munkás teste
két merev mozdulat között;
rám vár a mozi előtt este
suhanc, a rosszul öltözött.

S hol táborokba gyűlt bitangok
verseim rendjét üldözik,
förlindulnak testvéri tankok
szertedübögni rímeit.

Én mondom: Még nem nagy az ember.
De képzei, hát szertelen.
Kisérje két szülője szemmel:
a szellem és a szerelem!

1937. február eleje

9.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
parasztdalokra** Op. 20. BB 83
V. Allegro molto

[Ős patkány terjeszt kórt...]

Ős patkány terjeszt kórt miköztünk,
a meg nem gondolt gondolat,
belezabál, amit kifőztünk,
s emberből emberbe szadal.
Miatta nem tudja a részeg,
ha kedvét pezsgőbe öli,
hogy iszonyodó kis szegények
üres levesét hörpöli.

S mert a nemzetekből a szellem
nem facsar nedves jajokat,
hát egymás ellen uj gyalázat
serkenti föl a fajokat.
Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre mint dögre száll –
s a földgolyón nyomor szivárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

Lógatják szárnyuk az ínségnek
gombostűjére szúrt nyarak.
Bemásszák lelkünket a gépek,
mint aluvót a bogarak.
Belsőnk odvába bútt a hálás
hűség, a könny lángba pereg –
űzi egymást a bosszuállás
vágya s a lelkiismeret.

S mint a sakál, mely csillagoknak
fordul kihányni hangjait,
egüinkre, hol kinok ragyognak,
a költő hasztalan vonit...
Óh csillagok, ti. Rozsdás, durva
vastörökül köröskörül
hányszor lelkembe vagytok szurva –
(itt csak meghalni sikerül.)

S mégis bizom. Könnyezve intlek,
szép jövőnk, ne légy ily sivár!...
Bizom, hisz mint elődeinket,
karóba nem húznak ma már.
Majd a szabadság békessége
is eljön, finomúl a kin –
s minket is elfelednek végre
lugasok csendes árnyain.

1937. január

11.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
paraszt dalokra** Op. 20. BB 83
VI. Allegro moderato, molto capriccioso

Tél

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,
Hogy melegednének az emberek.

Ráhányi mindent, ami antik, ócska,
Csorbát, töröttet s ami új meg ép,
Gyerekjátékot, – ó, boldog fogócska! –
S rászórni szórva mindent, ami szép.
Dalolna forró láng az égig róla
S kezén fogná mindenki földiét.

Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,
Hisz zúzmarás a város, a berek...
Fagyos kamrák kilincsét fölszaggatni
És rakni, adjon sok-sok meleget.

Azt a tüzet, ó jaj, meg kéne rakni,
Hogy fölengednének az emberek!

1922. október

Milyen jó lenne nem ütni vissza

Mikor nagyokat ütnek rajtunk,
Milyen jó lenne nem ütni vissza
Se kézzel, se szóval,
Világítani a napvilággal,
Elaltatni az éjszakával,
Szólni a gyávaság szavával,
De sose ütni vissza.

Lelkeimmel pörölnöm kéne
S élvén is vagyok most a béke.
Kristály patakvíz csordogál
Gyémántos medrü ereimben.
Szelid fényesség az ingem
És béke, béke mindenütt,
Pedig csak én élek vele!...
Fölemelnek a napsugarak,
Isten megcsókolja minden arcom
És nagy, rakott szekerek indulnak belőlem
A pusztaság fele.

1924. július 10.

13.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
parasztdalokra** Op. 20. BB 83
VII. Sostenuto, rubato

14.

Csendes estéli zsoltár

Ó, Uram, nem birom rímbe kovácsolni
dicsőségedet.
Egyszerű ajakkal mondom zsoltáromat.
De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

Tudom, hogy zöldel a fű, de nem értem
minek zöldel, meg kinek zöldel.
Érzem, hogy szeretek, de nem tudom, kinek
a száját fogja megégetni a szám.
Hallom, hogy fú a szél, de nem tudom,
minek fú, mikor én szomorú vagyok.
De ne figyelmezz szavamra, ha nem tetszik
Neked.

Csak egyszerűen, primitíven szeretném most
Neked elmondani, hogy én is vagyok és itt
vagyok és csodállak, de nem értelek.
Mert Neked nincs szükséged a mi
csudálásunkra, meg zsoltárolásunkra.
Mert sértik füledet talán a zajos és örökös
könyörgések.
Mert mást se tudunk, csak könyörögni, meg
alázkodni, meg kérni.

Egyszerű rabszolgád vagyok, akit
odaajándékozhat az Pokolnak is.
Határtalan a birodalmad és hatalmas vagy
meg erős, meg örök.
Ó, Uram, ajándékozz meg csekélyke
magammal engem.

De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

1922. július–augusztus

Kertész leszek

Kertész leszek, fát nevelek,
kelő nappal én is kelek,
nem törődök semmi mással,
csak a beojtott virággal.

Minden beojtott virágom
kedvesem lesz virágáron,
ha csalán lesz, azt se bánom,
igaz lesz majd a virágom.

Tejet iszok és pipázok,
jóhíremre jól vigyázok,
nem ér engem veszedelem,
magamat is elültetem.

Kell ez nagyon, igen nagyon,
napkeleten, napnyugaton –
ha már elpusztul a világ,
legyen a sírjára virág.

1925. május

[Csak az olvassa...]

Csak az olvassa versemet,
ki ismer engem és szeret,
mivel a semmiben hajóz
s hogy mi lesz, tudja, mint a jós,

mert álmaiban megjelent
emberi formában a csend
s szívében néha elidőz
a tigris meg a szelid őz.

1937. június eleje

15.

Bartók Béla: **Improvizációk magyar
parasztdalokra** Op. 20. BB 83
VIII. Allegro

„A semmi ágán...”
Válogatás József Attila verseiből
Korhecz Imola előadásában

Közreműködik Érdi Tamás zongoraművész

A lemezen elhangzik Bartók Béla *Improvizációk magyar parasztdalokra (I–VIII.)*

Op. 20. BB 83 című műve

1. I. Molto moderato / 1' 19"	9. V. Allegro molto / 0' 52"
2. „Tenyerembe tettem a lelkem...” / 3' 03"	10. „Ős patkány terjeszt kórt...” / 1' 56"
3. II. Molto capriccioso / 1' 01"	11. VI. Allegro moderato, molto capriccioso / 1' 30"
4. „...s reszketek, mint a fű és mint
a csillagok...” / 1' 04"	12. „Milyen jó lenne nem ütni vissza...” / 1' 51"
5. III. Lento rubato / 2' 14"	13. VII. Sostenuto, rubato / 1' 58"
6. „A semmi ágán ül szívem...” / 4' 41"	14. „Ó, Uram, ajándékozz meg csekélyke magammal
engem...” / 2' 47"
7. IV. Allegretto scherzando / 0' 46"	15. VIII. Allegro / 1' 52"
8. „A mindenséggel mérd magad...” / 3' 05"	

Összidő: 30' 07"

Kiadja a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet ♦ Felelős kiadó és szerkesztő Hajnal Jenő igazgató ♦ A fedőlapon Szlovák Judit fotója látható ♦ Borítótérny és műszaki szerkesztő Beszédes István ♦ A borító az újvidéki Verzál Nyomdában készült 2009-ben ♦ A lemez megjelenését a Tartományi Művelődési Titkárság támogatta ♦ Köszönet É. Szabó Mártának a műsor összeállításához nyújtott segítségéért.

© Korhecz Imola, 2009

© Érdi Tamás, 2009

© Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2009